

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

PROTOKOLL
2022-04-14
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 130
Mål nr M 1697-22

RÄTTEN

Hovrättsråden Karin Wistrand, Roger Wikström och Lars Olsson, referent

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE

Föredraganden Leonard Örner

PARTER (såvitt nu är i fråga)

Klagande

1. LF

2. BH

3. TK

4. MK

5. Gabna sameby

Ombud: Hope Advokater AB

6. Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry

7. Älvräddarnas Samorganisation, 802442-7737

Dok.Id 1814147

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

Motpart (tillståndshavare)
Kaunis Iron AB, 559003-4103

Ombud: ~ Alrutz' Advokatbyrå AB

**Motpart (sökande i mark- och
miljödomstolen)**
Naturvårdsverket

SAKEN

Återkallelse av tillstånd till gruvbrytning vid Tapuli och anrikningsverk vid Kaunisvaara i Pajala kommun; nu fråga om klagorätt

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-01-13 i mål nr M 1828-18

Dåvarande Finsk-svenska gränsälvscommissionen gav i augusti 2010 tillstånd till brytning av högst 20 miljoner ton järnmalm per år i Tapuli samt anrikningsverk vid Kaunisvaara. Tillståndet till gruvverksamheten och driften av anrikningsverket gäller till 2025. Nuvarande tillståndshavare är Kaunis Iron AB.

Sedan Naturvårdsverket med stöd av 24 kap. 11 § miljöbalken 2018 ansökt om återkallelse av tillståndet, med undantag för vissa villkor m.m., återkallade mark- och miljödomstolen tillståndet delvis på så sätt att den årliga brytningen begränsades till 7 miljoner ton. I övrigt avslog domstolen ansökan.

Till grund för sin ansökan anförde Naturvårdsverket bl.a. följande. Transporterna av järnslig m.m. från anrikningsverket sker på ett annat sätt och i en annan riktning än vad som angavs i tillståndsansökan. Järnsligen m.m. skulle pumpas i ledningar österut till Finland och där lastas om för transport på järnväg till hamnar i Bottenviken. I stället sker transporterna med lastbil på allmänna vägar inom Sverige till en omlastningsstation i Svappavaara och vidare med tåg till Narvik. Ändrade transportvägar borde ha inneburit en ansökan om ändring av tillståndet från verksamhetsutövaren mot bakgrund av de miljökonsekvenser som uppkommit genom transporterna. Avvikelse från

tillståndet har därför skett. Återkallelse är därför befogat. Verket gjorde också gällande att sandmagasinet anlagts och utformats på ett sätt som stred mot tillståndet och att även detta skulle föranleda återkallelse.

Mark- och miljödomstolen bedömde i den nu överklagade domen att utformningen av sandmagasinet inte utgör grund för återkallelse. När det gäller den valda transportlösningen konstaterade domstolen att den innebär en betydligt längre sträcka på väg än om den prövade lösningen kommit till stånd. Omläggningen innebär enligt domstolen att sakägare och boende i samhällena utmed transportvägen till Pitkjärvi utsätts för störningar som de inte haft anledning att befara. Domstolen pekade på att dessa nya miljökonsekvenser inte varit föremål för avvägning mot hänsynsreglerna. Mot denna bakgrund ansåg domstolen att avvikelserna inte kunde anses vara av ringa betydelse och att den kunde utgöra grund för återkallelse enligt 24 kap. 3 § första stycket 2 miljöbalken. Mot bakgrund av de skyddsåtgärder som vidtagits med bl.a. täckta flak på malmtransporterna och de väsentliga ombyggnationer av vägsträckan som skett och som alljämt pågår ansåg domstolen dock att det av underlaget som lagts fram inte kan fastställas att damningen utgör en sådan olägenhet av väsentlig betydelse som avses i bestämmelsen. Domstolen ansåg vidare att det framstod som oproportionerligt att nu helt återkalla tillståndet och därmed förbjuda verksamheten samt redovisade bl.a. att en delvis återkallelse skulle minska de negativa konsekvenserna av avvikelserna i vart fall på så sätt att det inte kommer att ske fler transporter än vad som sker idag.

Mark- och miljödomstolens dom har överklagats av fyra privatpersoner, en sameby och två miljöorganisationer. Frågan har uppkommit om de har klagorätt.

Efter föredragning fattar Mark- och miljööverdomstolen följande

BESLUT (att meddelas 2022-05-06)

Mark- och miljööverdomstolen avvisar LF och BH överklaganden.

Skälen för beslutet

Rättsliga utgångspunkter

Överklagbara domar eller beslut får överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet gått honom eller henne emot, se 16 kap. 12 § första stycket 1 miljöbalken. I förarbetena till bestämmelsen anges att tolkningen av vem som ska ha rätt att överklaga ska vara generös (prop. 1997/98:45, del 1 s. 482 ff.). Detta har utvecklats i praxis och rätten att vara part och att överklaga ska tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den verksamhet för vilken tillstånd söks, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig, se t.ex. rättsfallet NJA 2004 s. 590 I och II. I förarbetena uttalas också att det inte finns något hinder mot att en enskild klagoberättigad åberopar enbart allmänna intressen till stöd för sitt överklagande (a. prop. del 1 s. 486).

Av 16 kap. 13 § miljöbalken framgår vidare att överklagbara domar om bl.a. tillstånd liksom domar som är resultatet av en prövning enligt 24 kap. 3 § miljöbalken (återkallelse) får överklagas av en ideell förening eller en annan juridisk person som har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen, inte är vinstdrivande, har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd. Rätten att överklaga domar i mål om återkallelse infördes i bestämmelsen genom en lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2007.

Lagakraftvunna tillståndsdomar och tillståndsbeslut har rättskraft och gäller mot alla i de frågor som har prövats i domen eller beslutet (24 kap. 1 § miljöbalken). Varken enskilda sakägare eller sådana miljöorganisationer som omfattas av 16 kap. 13 § miljöbalken är behöriga att ansöka om återkallelse av lagakraftvunna tillstånd (24 kap. 11 § miljöbalken). Som numera anges i 16 kap. 13 § miljöbalken kan miljöorganisationer, trots att de inte kan initiera en återkallelseprocess, överklaga en dom i ett sådant mål. Någon begränsning av enskilda sakägares rätt att överklaga sådana avgöranden finns inte i 16 kap. 12 § miljöbalken.

Prövning av klagorätten

Klagandena har samtliga varit aktiva i prövningen vid mark- och miljödomstolen. De enskilda klagandena har till stöd för sin klagorätt i Mark- och miljööverdomstolen närmare utvecklat hur transporter respektive sandmagasinet medför skada eller olägenhet för dem.

LF har bl.a. anfört att järnvägstransporter med malmprodukt från gruvan passerar 6 meter från hans tomtgräns cirka två gånger om dagen och att stoft som innehåller asbest sprids från de öppna vagnarna.

Mark- och miljööverdomstolen kan konstatera att avståndet mellan gruvan och *LF* tomt är ca 17 mil och att omlastning från lastbil till järnväg sker dessför-innan. Domstolen bedömer att sambandet mellan verksamheten och de störningar som *LF* beskrivit är för svagt för att mark- och miljödomstolens dom ska anses angå honom på ett sätt som ger honom klagorätt. Hans överklagande ska därför avvisas.

BH har anfört i huvudsak följande: Hon bedriver en turistverksamhet med hundspann på båda sidor om en väg som används för transport av malmprodukt från gruvan. På grund av överrepresentationen av malmbilar på vägen och Trafikverkets väghållning i form av grusning och saltning kan vägen inte korsas med hundsläde. Företaget har därför inte kunnat använda anläggningar på andra sidan vägen sedan 2012. Även buller är ett stort problem för dem och deras verksamhet.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att avståndet från det område där *BH* bor och bedriver verksamhet till gruvan är ca 6 mil samt att avståndet till vägen i fråga är ca 600 meter. Dessa förhållandevis långa avstånd talar emot att mark- och miljödomstolens dom kan anses angå henne. Domstolen anser att utredningen inte ger ett tillräckligt stöd för att anse att *BH* är berörd på sätt som skulle ge henne klagorätt. Hennes överklagande ska därför avvisas.

TK bor ca 4 kilometer från gruvan och på kort avstånd från vägen. Han har anfört att han störs av damm, stoft och buller från transporter. *MK*

äger en fastighet som gränsar till en av de fastigheter där gruvverksamheten bedrivs. Hon har med hänvisning till sandmagasinets utformning och placering anfört att förorenat vatten från verksamheten når hennes fastighet och hindrar henne från att använda den som hon önskar samt att hon skadats av föroreningarna. *Gabna sameby* har anfört att den transportväg som bolaget använder delar av byns renbetesmarker och att lastbilstransporterna påtagligt försvårar renskötseln.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att TK, MK och *Gabna sameby* är berörda av verksamheten på så sätt att de bör anses ha klagorätt.

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry (Finlands naturskyddsförbund, Lapplands distrikt) har gjort gällande att verksamheten ger upphov till en otillåten påverkan på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem, i vilket bl.a. ingår Muoinoälven som utgör gräns mellan Sverige och Finland.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att det inte framkommit skäl för att ifrågasätta att *Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry* (Finlands naturskyddsförbund, Lapplands distrikt) har ett sådant huvudsakligt ändamål och verkar under sådana stabila former att förbundet har klagorätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken (jfr NJA 2012 s. 921 och NJA 2020 s. 845 samt Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 21 december 2018 i mål nr 4840-18). Att *Älvräddarnas Samorganisation* är en sådan juridisk person som enligt samma bestämmelse får överklaga domen står klart.

Sammanfattningsvis bedömer *Mark- och miljööverdomstolen* att LF och BH inte har klagorätt och att deras överklaganden ska avvisas samt att klagandena i övrigt har klagorätt i målet.

Mark- och miljööverdomstolen kommer senare att ta ställning i frågan om prövnings-tillstånd.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga
Överklagande senast 2022-05-27

Leonard Örner
Protokollet uppvisat/

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se